

5. RELAȚII

5.1. Relațiile bibliografice în contextul modelului

Creatorii și editorii entităților intelectuale și artistice folosesc diverși termeni pentru a semnala relațiile dintre aceste entități. Termeni precum "ediție" și "versiune" sunt adesea întâlniți pe publicații și alte materiale. La fel se întâmplă și cu mențiuni ca "bazat pe..." sau "traducere din...". În multe cazuri asemenea termeni sau mențiuni servesc ca semnal pentru catalogator că trebuie reflectată o relație în înregistrarea bibliografică. Problema privind încrederea în termenii utilizați în mod obișnuit ca punct de plecare în analiza relațiilor bibliografice este că acești termeni nu sunt nici clar definiți și nici uniform aplicați. În acest studiu relațiile sunt examinate în contextul entităților definite pentru model, i.e. sunt analizate în mod specific ca relații care operează între o *lucrare* și alta, între o *expresie* și alta, între o *manifestare* și un *exemplar* etc.

În contextul modelului, relațiile servesc drept vehicul pentru descrierea legăturii dintre o entitate și alta, și astfel ca o metodă de a acorda asistență utilizatorului în „navigarea” prin universul reprezentat de o bibliografie, un catalog, sau o bază de date bibliografică. Mai precis, utilizatorul va formula o cerință de căutare folosind unul sau mai multe atribute ale entității pe care o caută, și prin acest atribut el va găsi entitatea respectivă. Relațiile reflectate în descrierea bibliografică oferă informații suplimentare care îl ajută pe utilizator să facă legături între entitatea găsită și alte entități înrudite cu aceasta.

Relațiile pot fi reflectate în înregistrările bibliografice în mai multe moduri. Unele relații, în special cele descrise în diagramele entitate-relație din Capitolul 3 (figurile 3.1-3.3) sunt adesea reflectate prin concatenarea simplă a atributelor unei entități cu atributele entității înrudite într-o singură înregistrare. De exemplu, o înregistrare va cupla atributele unei anumite *manifestări* cu atributele *expresiei* care este încorporată în acea manifestare și cu atributele *lucrării* care este realizată prin acea *expresie*. Relațiile mai sunt uneori reflectate implicit prin adăugarea la înregistrare a unei vedete care identifică acea entitate. Relația dintre *lucrare* și *persoana* sau *colectivitatea* respectivă, de exemplu, este reflectată implicit prin adăugarea la înregistrare a unei vedete care identifică *persoana* sau *colectivitatea* responsabile pentru *lucrare*. Relațiile sunt uneori reflectate prin "stratificarea" atributelor unei entități cu cele ale entităților înrudite (e.g. într-o înregistrare pe mai multe nivele care descrie atât entitatea agregat cât și entitățile individuale componente). Relațiile sunt adesea explicitate prin utilizarea unei note sau folosind o metodă similară care nu doar indică faptul că există o relație între entitatea descrisă în înregistrare și o altă entitate, dar menționează și natura relației (e.g. "Traducere din textul englezesc al ediției din 1891").

Este important de avut în vedere că pentru scopurile acestui studiu, o relație nu e operațională dacă nu sunt identificate explicit entitățile din ambii termeni ai relației. De exemplu, "bazat pe o piesă de Henrik Ibsen" nu menționează operațional existența unei relații *lucrare-lucrare*; pe când "bazat pe piesa *Ghosts* de Henrik Ibsen" o face.

Este de asemenea important de menționat că în cadrul modelului entitate-relație relațiile pot fi descrise fie la nivelul la care ele operează, fie la un nivel mai general atunci când relația nu poate fi prea ușor precizată. De exemplu, o concordanță la

Finnegans Wake a lui Joyce ar fi în realitate bazată pe o anumită formă (i.e. *manifestare*) a unui anumit text (i.e. *expresie*); nu ar fi posibil, dacă respectiva ediție a textului de bază este necunoscută, să se menționeze relația concordanței cu acea *expresie* și/sau *manifestare* pe care se bazează. În acest caz este posibil doar să se menționeze relația concordanței cu *Finnegans Wake* (i.e. *lucrarea*). Modelul prin urmare, oferă o opțiune pentru exprimarea unor anumite tipuri de relații la fiecare din cele două niveluri.

Secțiunile care urmează descriu relațiile utilizate de model și modul în care acestea funcționează.

Secțiunile 5.2-5.2.3 descriu relațiile logice dintre tipurile de entități reprezentate în diagramele entitate-relație de nivel superior din Capitolul 3 (Figurile 3.1-3.3). În diagramele entitate-relație aceste relații sunt reprezentate doar pentru a indica la nivel generalizat modul în care entitățile sunt legate între ele (i.e. cum se leagă *lucrările* cu *expresiile*, cum se leagă acestea cu *persoane* și *colectivități*, apoi cu *concepte*, *obiecte*, *evenimente* etc.; cum se leagă *expresiile* cu *manifestările*, cum se leagă acestea cu *persoane* și *colectivități* etc.). La nivel mai specific, aceleași relații se utilizează pentru a lega o anumită *expresie* cu *lucrarea* pe care o realizează, o anumită *manifestare* cu *expresia* încorporată etc.

Secțiunile 5.3-5.3.6.1 descriu un alt set de relații asociate cu cele patru entități primare (*lucrare*, *expresie*, *manifestare* și *exemplar*) care operează mai specific între instanțe particulare ale entităților (e.g. între o *lucrare* și alta, între două *expresii* ale aceleiași *lucrări*, între o *expresie* a unei *lucrări* și o *expresie* a altei *lucrări* etc.).

5.2. Relații reprezentate în diagramele de nivel superior

Diagramele entitate-relație din Capitolul 3 (Figurile 3.1-3.2) ilustrează relațiile logice dintre entități la cel mai înalt nivel de generalizare din model. Relațiile reprezentate în diagrame indică doar modul în care diversele tipuri de entități sunt legate între la nivel logic (i.e. cum se leagă *lucrările* de *expresii*, cum se leagă acestea de *persoane* și *colectivități* etc.). De exemplu, linia denumită "realizată prin" care leagă *lucrarea* de *expresie* indică în termeni generali faptul că o *lucrare* este realizată printr-o *expresie*.

Așa cum reiese din Capitolul 3 (secțiunile 3.1.1-3.1.3), entitățile din model se împart în 3 grupe. Prima grupă cuprinde produsele eforturilor intelectuale sau artistice: *lucrare*, *expresie*, *manifestare* și *exemplar*. A doua grupă cuprinde entitățile responsabile pentru conținutul intelectual sau artistic, producția și diseminarea, sau custodia acestor produse: *persoană* și *colectivitate*. A treia grupă cuprinde un set suplimentar de entități care, împreună cu entitățile din prima și a doua grupă pot servi drept subiecte ale unei *lucrări*: *concept*, *obiect*, *eveniment* și *loc*.

5.2.1 Relații între Lucrare, Expresie, Manifestare și Exemplar

Relațiile reprezentate în Figura 3.1 care leagă *lucrarea* de *expresie*, *expresia* de *manifestare* și *manifestarea* de *exemplar* sunt esențiale pentru structura modelului entitate-relație. Fiecare din cele trei relații primare (i.e. relația "realizată prin" dintre *lucrare* și *expresie*, relația "încorporată în" dintre *expresie* și *manifestare*, și relația "exemplificată prin" dintre *manifestare* și *exemplar*) este unică și operează în cadrul unei singure perechi de entități din model. În toate cele trei cazuri de fapt, relațiile reflectate în fiecare legătură sunt parte integrantă din definiția entităților implicate în

relație.

Prima dintre aceste relații indică faptul că o *lucrare* este "realizată prin" *expresie*. Văzută din direcția inversă relația indică faptul că *expresia* "este realizarea unei" *lucrări*, ceea ce arată de fapt cum este definită *expresia* ca entitate ("realizarea intelectuală sau artistică a unei *lucrări*..."). Legătura logică dintre *lucrare* și *expresie*, așa cum e reprezentată în model prin intermediul relației, servește drept bază atât pentru identificarea *lucrării* reprezentate printr-o *expresie* individuală, cât și pentru certificarea faptului că toate *expresiile* unei lucrări sunt legate de respectiva *lucrare*. Indirect, relațiile dintre o *lucrare* și diversele *expresii* ale acelei *lucrări* servesc și la stabilirea unei relații implicite de "frăție" între diverse *expresii* ale unei *lucrări*.

Exemplu:

- **w₁** *A Christmas carol* de Charles Dickens
 - **e₁** textul original al autorului în limba engleză
 - **e₂** traducerea în limba tamil de V. A. Venkatachari
 - ...

Similar, relația dintre *expresie* și *manifestare*, care indică faptul că o *expresie* este "încorporată în" *manifestare*, sau invers, că *manifestarea* este întruparea unei *expresii*, reflectă definiția *manifestării* ("întruparea fizică a *expresiei*..."). În acest caz, legătura logică servește ca bază atât pentru identificarea *expresiei* unei *lucrări* încorporate într-o *manifestare* individuală cât și pentru certificarea faptului că toate *manifestările* aceleiași *expresii* sunt legate de *expresia* respectivă. Indirect, relațiile dintre o *expresie* și diversele *manifestări* ale acelei *expresii* servesc și la stabilirea unei relații implicite de "frăție" între diverse *manifestări* ale *expresiei*.

Exemplu:

- **w₁** *Goldberg variations* de J. S. Bach
 - **e₁** interpretările lui Glen Gould înregistrate în 1981
 - **m₁** înregistrarea lansată pe disc audio de 33 1/3 rpm din 1982 de CBS Records
 - **m₂** înregistrarea re-lansată pe compact disc în 1993 de Sony

Același lucru este valabil pentru relația "exemplificată de" dintre *manifestare* și *exemplar*. Din nou, aceasta este o relație unică, parte integrantă din definiția exemplarului (un singur exemplar al unei manifestări). Legătura logică servește ca bază atât pentru identificarea *manifestării* exemplificată printr-un *exemplar* individual cât și pentru certificarea faptului că toate copiile (i.e., exemplarele) aceleiași manifestări sunt legate de *manifestarea* respectivă. Indirect, relațiile dintre o *manifestare* și diversele *exemplare* ale acelei *manifestări* servesc și la stabilirea unei relații implicite de "frăție" între diverse copii (i.e., *exemplare*) ale unei *manifestări*.

Exemplu:

- **w₁** *Lost treasures of the world*
 - **e₁** resursă electronică interactivă
 - **m₁** disc optic electronic publicat în 1994 de Follgard CD-Visions
 - **i₁** prima copie deținută de Calgary Public Library
 - **i₁** a doua copie deținută de Calgary Public Library

Trebuie menționat faptul că deși relațiile dintre *lucrare*, *expresie*, *manifestare* și *exemplar* sunt reprezentate în diagrama entitate-relație în mod segmentat, ele operează logic ca un lanț continuu. Ceea ce înseamnă că relația *lucrare-expresie* se continuă prin relația *expresie-manifestare*, iar cele două relații se continuă mai departe cu relația *manifestare-exemplar*. Astfel, când o relație are loc între o *expresie* și o *manifestare* care întrupează *expresia*, *manifestarea* este în același timp legată logic de *lucrarea* care e realizată prin *expresie*, datorită faptului că *expresia* a fost legată de *lucrarea* pe care o realizează.

5.2.2 Relații privind Persoane și Colectivități

Entitățile din a doua grupă (*persoane* și *colectivități*) sunt legate de cele din prima grupă prin patru tipuri de relații: relația "creat de" care leagă atât *persoana* cât și *colectivitatea* de *lucrare*; relația "realizat prin" care leagă aceleași două entități de *expresie*; relația "produs de" care le leagă de *manifestare*; și relația "deținut de" care le leagă de *exemplar*.

Relația "creat de" poate lega o *lucrare* de o *persoană* responsabilă pentru crearea conținutului intelectual sau artistic al *lucrării*; ea poate lega și o *lucrare* și *colectivitatea* responsabilă pentru *lucrare*. Legătura logică dintre o *lucrare* și o *persoană* sau *colectivitate* servește ca bază atât pentru identificarea *persoanei* sau a *colectivității* responsabile pentru o *lucrare* individuală cât și pentru certificarea faptului că toate *lucrările* de o anumită *persoană* sau *colectivitate* sunt legate cu respectiva *persoană* sau *colectivitate*.

Exemplu:

- **p₁** Edmund Spencer
 - **w₁** *The shepheardes calender*
 - **w₂** *The faerie queen*
 - **w₃** *Astrophel*
 - ...

Relația "realizat de" poate lega o *expresie* cu o *persoană* sau *colectivitate* responsabile pentru realizarea unei *lucrări*. Este similară ca funcție cu relația "creat de" dar implică o diferență în privința naturii relației corespunzătoare diferenței dintre *lucrare* și *expresie* ca entități. O *persoană* sau o *colectivitate* responsabile pentru conținutul intelectual sau artistic al unei *lucrări* sunt responsabile pentru concepția *lucrării* ca entitate abstractă; o *persoană* sau o *colectivitate* responsabile pentru expresia *lucrării* sunt responsabile pentru detaliile specifice ale realizării sau execuției intelectuale sau artistice ale *expresiei*. Legătura logică dintre o *expresie* și *persoana* sau *colectivitatea* respective servește ca bază atât pentru identificarea *persoanei* sau a *colectivității* cât și pentru certificarea faptului că toate *expresiile* realizate de o *persoană* sau o *colectivitate* sunt legate cu acea *persoană* sau *colectivitate*.

Exemplu:

- **c₁** The Tallis Scholars
 - **e₁** o reprezentație din 1980 cu *Miserere* de Allegri
 - **e₂** o reprezentație din 1986 cu *Missa pange lingua* de Josquin
 - **e₃** o reprezentație din 1989 cu *Missa osculetur me* de Lassus
 - ...

Relația "produs de" poate lega o *manifestare* cu *persoana* sau *colectivitatea* responsabile pentru publicarea, distribuirea, fabricarea sau producerea *manifestării*. Legătura logică dintre *manifestare* și respectiva *persoană* sau *colectivitate* poate servi atât ca bază pentru identificarea *persoanei* sau a *colectivității* responsabile pentru producerea sau diseminarea unei *manifestări* cât și pentru certificarea faptului că toate *manifestările* produse sau diseminate de o *persoană* sau *colectivitate* sunt legate cu respectiva *persoană* sau *colectivitate*.

Exemplu:

- **c₁** Coach House Press
 - **m₁** publicarea în 1965 la Coach House Press a lucrării *Man in a window* de Wayne Clifford
 - **m₂** publicarea în 1965 la Coach House Press a lucrării *The LSD leacock* de Joe Rosenblatt
 - **m₃** publicarea în 1965 la Coach House Press a lucrării *New wings for Icarus* de Henry Beissel
 - ...

5.2.3 Relații privind Subiectul

Entitățile din toate cele trei grupe sunt legate de entitatea *lucrare* printr-o relație de subiect.

Relația "are ca subiect" indică faptul că oricare dintre entitățile din model, inclusiv o *lucrare*, poate fi subiectul unei *lucrări*. Exprimată în termeni ușor diferiți, relația indică faptul că o *lucrare* poate fi despre un *concept*, un *obiect*, un *eveniment* sau *loc*; poate fi despre o *persoană* sau o *colectivitate*; poate fi despre o *expresie*, o *manifestare*, sau un *exemplar*; poate fi despre o altă *lucrare*. Legătura logică dintre o *lucrare* și o entitate relativă de subiect servește ca bază atât pentru identificarea subiectului unei *lucrări* individuale cât și pentru certificarea faptului că toate *lucrările* relevante pentru un anumit subiect sunt legate de acel subiect.

Exemplu:

- **c₁** Romantism
 - **w₁** *Beyond the Tragic Vision* de Morse Peckham
 - **w₂** *Romanticism reconsidered*, editată de Northrop Frye ...

5.3. Alte relații între entitățile din Grupa 1

Tabelele de la 5.1 la 5.11 prezintă o trecere în revistă a relațiilor suplimentare dintre entitățile din Grupa 1 care nu au fost descrise în diagrama referitoare la cel mai înalt nivel de relații dintre entități din Figura 3.1. Ele identifică tipurile majore de relații care operează între instanțe ale aceluiași tip de entitate sau între instanțe ale unor tipuri diferite de entități, și includ exemple de categorii specifice de entități care sunt tipic implicate în fiecare tip de relație, dar nu sunt menite să fie exhaustive. Pentru a facilita descrierea relațiilor, relațiile specifice au fost grupate în tipuri logice de relații și fiecărui grup i s-a dat un nume de tip de relație. Scopul principal al acestui studiu, totuși, nu e acela de a oferi grupări de nivel superior pentru relații, ci mai degrabă de a descrie natura relațiilor bibliografice prin "deconstruirea" termenilor și categoriilor convenționale, și de a arăta cum operează relațiile în contextul celor patru

entități primare ale modelului (i.e. *lucrare, expresie, manifestare și exemplar*).

Tabelele, (așa cum se exemplifică mai jos) sunt făcute să arate în coloana din stânga diversele tipuri de relații care operează între tipurile de entități specificate în titlu pentru fiecare tabel (în cazul nostru *manifestare-manifestare*). Pentru fiecare tip de relație există o pereche de mențiuni de relații formulate așa cum ar apărea într-o diagramă entitate-relație. Prima mențiune din pereche indică relația ca și cum ar fi trasată de la prima entitate către a doua entitate, a doua indică relația reciprocă, ca și cum ar fi trasată de la a doua entitate către prima entitate. În coloana din dreapta este o listă de exemple de categorii de entități care ar putea ocupa tipic poziția celei de-a doua entități în fiecare tip de relație.

Relația manifestare-la-manifestare

Tip de relație	Manifestare
Reproducere are o reproducere → ← este reproducere a	Reproducere Microreproducere Macroreproducere Retipărire Retipărire foto-offset Facsimil

În tabelul de mai sus, sub tipul de relație denumit drept "reproducere", prima mențiune (are o reproducere →) indică relația ca și cum ar fi trasată de la prima *manifestare* din relație către *manifestarea* a doua din relație. În acest caz a doua *manifestare* ar trebui să fie tipic una dintre categoriile de entități enumerate în coloana din dreapta (o microreproducere, retipărire, facsimil etc.). Mențiunea reciprocă de relație (← este reproducerea) indică relația ca și cum ar fi trasată de la a doua *manifestare* (i.e. de la microreproducere, retipărire, facsimil etc.) către prima *manifestare* (i.e. *manifestarea* care a fost produsă). Aplicând notația care a fost folosită în exemple pentru a reflecta relațiile implicite dintre *lucrare, expresie, manifestare și exemplar*, relația din tabelul de mai sus ar fi ilustrată după cum urmează:

- **m₁** (prima manifestare)
are ca reproducere →
← este reproducere a
- **m₂** (a doua manifestare)

În unele tabele există o singură coloană cu exemple, în altele entitățile au fost divizate în două categorii (e.g. dependente și independente) și sunt două coloane de exemple. Motivul subdivizării exemplilor în anumite instanțe în două categorii și distincția dintre categorii sunt explicate în secțiunile care urmează.

5.3.1 Relațiile lucrare-la-lucrare

Tabelul 5.1 ilustrează diverse categorii de relații lucrare-la-lucrare:

Tabelul 5.1 Relațiile lucrare-la-lucrare

Tip de relație	Lucrare referențială	Lucrare autonomă
Sucesiune are ca urmare pe → ← este urmare a	Continuare	Continuare Lucrare în continuare
Supliment are ca supliment pe → ← este supliment al	Index Concordanță Ghidul profesorului Glosă Supliment Anexă	Supliment Anexă
Complement are drept complement pe → ← este complement al	Cadență Libret Coregrafie Sfârșit pentru o lucrare neterminată	Muzică ocazională Ilustrație muzicală pentru un text Pendant
Sumarizare are ca sumar pe → ← este sumar al		Compendiu Abstract
Adaptare are ca adaptare pe → ← este adaptare a		Adaptare Parafrază Traducere liberă Variațiuni (muzică) Armonizare (muzică) Fantezie (muzică)
Transformare are ca transformare pe → ← este transformare a		Dramatizare Romanțare Versificare Scenariu
Imitație are ca imitație pe → ← este imitație a		Parodie Imitație Travesti

O premiză fundamentală pentru relațiile lucrare-la-lucrare este faptul că au fost admis că există două *lucrări* diferite; cu alte cuvinte, conținutul intelectual sau artistic al unei lucrări a fost apreciat suficient de diferit de al celeilalte pentru a constitui o *lucrare* separată.

În relațiile lucrare-lucrare ilustrate în Tabelul 5.1 există două categorii: cele care presupun o *lucrare* referențială prin natura ei și cele care includ *lucrări* autonome. O *lucrare referențială* este una care este atât de strâns legată de cealaltă *lucrare* din relație, încât are valoare mică în afara contextului celeilalte *lucrări*. O *lucrare autonomă* este una care nu are nevoie de referința la altă *lucrare* din relație pentru a

fi utilă sau înțeleasă.

Coloana centrală din Tabelul 5.1 denumită "lucrare referențială" prezintă diverse tipuri de *lucrări* care vor avea utilitate sau semnificație restrânsă fără referința la cealaltă *lucrare* din relație. În această categorie intră continuările care depind de *lucrarea* precedentă pentru a fi înțelese, indexurile și concordanțele unei *lucrări*, cadențele etc.

Exemplu:

- **w₁** *Iliada* de Homer
are drept concordanță pe →
← este concordanță a
- **w₂** lucrării lui G.L. Pendergast *A complete concordance to the Iliad of Homer*

Coloana din dreapta a Tabelului 5.1 denumită "lucrare autonomă" prezintă diverse tipuri de *lucrări* care au o relație cu altă *lucrare*, dar care pot fi folosite și înțelese fără referința la o altă *lucrare*. În această categorie intră urmare și suplimentele, ca și abstractele, adaptările, dramatizările, parodiile etc.

Exemple:

- **w₁** *Don Giovanni* de W. A. Mozart
are ca adaptare pe →
← este adaptare a
- **w₂** filmului lui Joseph Losey *Don Giovanni*
- **w₁** harta Ordnance Survey¹ a Țării Galilor
are ca adaptare pe →
← este adaptare a
- **w₂** hărții zonelor administrative din Țara Galilor

Trei tipuri de relații interesează categoriile referențiale și autonome: continuare, supliment și complement. Tipul de relație de succesiune presupune un fel de progresie liniară a conținutului de la o *lucrare* la cealaltă. În unele cazuri, conținutul continuării poate fi strâns legat de conținutul *lucrării* precedente, ceea ce poate avea ca rezultat o *lucrare* referențială. În altele, cum este cazul părților separate ale unei trilogii, urmarea va fi autonomă. Publicațiile seriale care rezultă din fuziunea sau separarea predecesorilor și devin de sine stătătoare fără a necesita referința la predecesor sunt și ele exemple de lucrări autonome care intră în tipul de relații de succesiune.

Exemplu:

- **w₁** *The British journal of social and clinical psychology*
este parțial continuată de →
← continuă parțial pe
- **w₂** *The British journal of social psychology*

Relația de tip supliment presupune *lucrări* care se intenționează să fie folosite în conjuncție cu o altă *lucrare*. Unele dintre acestea precum: indexuri, concordanțe, ghiduri pentru profesori, glose, manuale de instrucțiuni pentru resurse electronice vor

¹ Ordnance Survey - organizație guvernamentală care realizează hărți oficiale ale Marii Britanii și Irlandei de Nord (n. trad.)

fi atât de strâns asociate cu conținutul *lucrării* în relație încât sunt inutile fără *lucrarea* cealaltă. Asemenea *lucrări* sunt referențiale prin definiție. Suplimentele și anexele intră și ele frecvent în categoria referențială, dar dacă pot fi folosite fără referința la lucrarea în relație acestea intră în categoria autonomă.

Exemplu:

- **w₁** *Annual report of the Librarian of Congress*
are ca supliment pe →
← este supliment al
- **w₂** *The Library of Congress' Quarterly journal of current acquisitions*

Al treilea tip de relație, complement, presupune *lucrări* intenționate să fie combinate cu, sau inserate în *lucrarea* în relație. Cu alte cuvinte, ele se intenționează să fie integrate într-un fel în cealaltă *lucrare*, dar nu au făcut parte din concepția originală a acelei *lucrări* anterioare. Ca și în cazul urmărilor și al suplimentelor, unele complemente pot fi folosite sau înțelese de sine stătător, fără referința la o altă lucrare (i.e. sunt autonome), altele necesită înțelegerea unei alte lucrări (i.e. sunt referențiale).

Exemplu:

- **w₁** *Curlew River* de William Plomer
are ca ilustrație muzicală pe →
← este ilustrația muzicală a
- **w₂** Ilustrația muzicală a lui Benjamin Britten pentru *Curlew River*

De asemenea, în categoria autonomă intră grupări a patru tipuri adiționale de relații: sumarizare, adaptare, transformare și imitație. Toate genurile de lucrări reprezentate în aceste grupări presupun modificări ale unei lucrări originale într-o măsură suficientă încât să garanteze considerarea lor ca lucrări noi, mai degrabă decât simple *expresii* diferite ale aceleiași *lucrări*. Orice lucrare care intră într-una dintre aceste grupări este considerată autonomă prin definiție.

Exemple:

- **w₁** *Paedagogik als System* de Karl Rozenkrantz
are ca parafrază pe →
← este parafrază la
- **w₂** *The science of education* de Anna C. Brackett
- **w₁** *Pickwick Papers* de Charles Dickens
are ca dramatizare pe →
← este dramatizare a
- **w₂** *Sam Weller* de W. T. Moncrieff

Semnificația distincției făcute între *lucrări* care intră în categoria referențială și cele din categoria autonomă devine clară în momentul evaluării importanței relative a reflectării relațiilor într-o înregistrare bibliografică. În contextul utilității relative a relațiilor *lucrare-lucrare*, ar fi de maximă importanță să se ofere informații privind relația dintre o urmare, supliment sau complement și *lucrarea* cu care se află ele în relație, întrucât utilizarea semnificativă a urmării, suplimentului sau complementului este în mare măsură dependentă de conținutul celeilalte *lucrări*. Pe de altă parte, în

cazul unei *lucrări* autonome, înțelegerea *lucrării* predecesoare, dacă e utilă, nu ar fi indispensabilă pentru înțelegerea sau utilizarea urmării, suplimentului sau complementului. Același lucru este valabil și pentru sumarizări, adaptări, transformări și imitații. Prin urmare, pentru *lucrările* autonome, menționarea explicită a relației în înregistrarea bibliografică este mai puțin importantă.

Din exemplele de mai sus ar trebui să fie evident faptul că termenii utilizați de edituri pot fi adesea insuficienți pentru a indica cu claritate dacă o *lucrare* trebuie să fie considerată referențială sau autonomă. *Lucrările* caracterizate drept continuări, suplimente și anexe pot intra în această categorie. Catalogatorul trebuie să aprecieze dacă *lucrarea* poate fi folosită numai cu referința la lucrarea înrudită sau poate fi folosită și înțeleasă independent.

5.3.1.1 Relațiile întreg/parte la nivelul lucrării

Tabelul 5.2 ilustrează relațiile întreg/parte la nivelul *lucrării*.

Tabelul 5.2 Relațiile întreg/parte la nivelul lucrării

Tip de relație	Parte dependentă	Parte independentă
Întreg/parte are ca parte pe → ← este parte a	Capitol, Secțiune, Parte etc. Volum/număr al unui serial Parte intelectuală a unei lucrări în mai multe părți Ilustrație pentru un text Coloana sonoră a unui film	Monografie într-o serie Articol dintr-o revistă Parte intelectuală a unei lucrări în mai multe părți

Sunt două categorii de relații întreg/parte: cele privind părți dependente și cele privind părți independente. Părțile dependente sunt părți componente ale unei *lucrări* care sunt menite să fie utilizate în contextul *lucrării* mai ample și ca atare depind de contextul oferit de lucrarea mai amplă, pentru cea mai mare parte a semnificației lor. Componentele dependente sunt adesea dificil de identificat fără referința la lucrarea mai amplă, dat fiind că ele nu au în general nume/titluri distincte. Părțile independente sunt cele a căror semnificație nu depinde într-o măsură semnificativă de contextul oferit de *lucrarea* mai amplă. Caracteristic pentru componentele independente este faptul că ele au nume/titluri distincte. Se presupune că, în ambele cazuri, *lucrarea* care reprezintă întregul este o *lucrare* independentă.

Categoria părților dependente se poate divide și ea în două subcategorii: părți segmentale și părți sistemice ale conținutului *lucrării*. Părțile segmentate sunt componente separate ale unei *lucrări* al cărei conținut există ca segment distinct, identificabil în cadrul unui întreg. Printre componentele separate ale lucrărilor se află prefețele, capitolele, secțiunile, părțile etc.

Exemplu:

- **w₁** *Precis in a multilingual context*
 - **w_{1,1}** Part 1: *Precis – an overview*, de Derek Austin
 - **w_{1,2}** Part 2: *A linguistic and logical explanation of the syntax*, de Jutta Sorensen și Derek Austin
 - **w_{1,3}** Part 3: *Multilingual experiments, proposed codes, and procedures for the Germanic languages* de Jutta Sorensen și Derek Austin

O parte sistemică a unei *lucrări*, pe de altă parte, nu poate fi considerată ca un segment subordonat conținutului *lucrării*. Mai degrabă, o parte sistemică este un aspect integrant care se extinde peste și este întrețesut cu restul conținutului *lucrării*. Ilustrațiile unui text sau cinematografia unui film sunt exemple ale aspectului integrant; ele pot fi identificate și discutate ca părți intelectuale sau artistice ale întregului, dar nu reprezintă segmente secvențiale separate ale conținutului, așa cum sunt componentele segmentale.

De cele mai multe ori nu vor exista motive ca o parte dependentă a unei lucrări să fie identificată sau descrisă separat într-o descriere bibliografică. În anumite ocazii, totuși, de exemplu când o prefață sau introducere a fost scrisă de autor bine cunoscut care nu e autorul textului principal, ar putea fi util să se identifice și să se descrie partea componentă în sine. Pentru că părțile dependente necesită prin definiție amplasarea în contextul *lucrării* mai ample, relația, conform regulilor, se face printr-o complementară pentru partea componentă, la înregistrarea care descrie *lucrarea* mai amplă; alternativ, relația poate fi reflectată mai puțin regulamentar printr-o notă de conținut.

Părțile independente ale *lucrării* sunt mult mai indicate să fie identificate și descrise de sine stătător. Categoria include monografiile dintr-o serie de monografii (unde seria reprezintă întregul, articole dintr-o revistă sau numere de revistă (unde revista reprezintă întregul), sau componente intelectuale independente ale unei lucrări în mai multe părți sau ale unui set, unde componenta respectivă poate avea valoare în afara contextului oferit de celelalte componente ale setului. Categoria independentă mai include părți recunoscute în mod obișnuit ale unor lucrări mai ample, precum cărțile din Biblie etc.

Exemplu:

- **w₁** *Multimedia Tawow* de D. Bruce Sealey
 - **w_{1,1}** *Defeathering the Indian* de Emma La Rogue
 -

5.3.2. Relații expresie-la-expresie

Tabelele 5.3 și 5.4 prezintă diferitele tipuri de relații *expresie-la-expresie*.

Relațiile *expresie-la-expresie* se împart în două mare grupe: cele în care fiecare *expresie* implicată în relație este o *expresie* a aceleiași *lucrări* și cele în care fiecare *expresie* implicată în relație este o *expresie* a unei *lucrări* diferite.

Tabela 5.3. Relații expresie-la-expresie

Între expresiile aceleiași lucrări		
Tip de relație	Expresie referențială	Expresie autonomă
Rezumare are ca rezumat pe → ← este rezumat al		Rezumat Condensare Expurgare

Revizuire are ca revizuire pe → ← este revizuire a		Ediție revizuită Ediție adăugită Stare (grafică)
Traducere are ca traducere pe → ← este traducere a		Traducere literală Transcriere (muzică)
Aranjament (muzică) are ca aranjament pe → ← este aranjament al		Aranjament (muzică)

Relațiile dintre *expresiile aceleiași lucrări* (Tabela 5.3) apar atunci când o *expresie* a fost derivată din alta. În acest tip de relații, o *expresie* este văzută ca o modificare a celeilalte. Modificarea poate fi o traducere literală, când intenția este de a reda conținutul intelectual al *expresiei* anterioare cu cât mai multă acuratețe posibil (de notat că traducerile libere sunt tratate în model ca noi *lucrări*); o revizuire, când intenția este de a altera sau de a actualiza conținutul *expresiei* anterioare, fără însă a modifica conținutul în așa măsură încât să devină o nouă *lucrare*; un rezumat, în care o parte din conținutul *expresiei* anterioare este îndepărtat, dar rezultatul nu alterează conținutul în așa măsură încât să devină o nouă *lucrare*; un aranjament al unei compoziții muzicale. *Expresiile* rezultate din asemenea modificări sunt, în general, autonome (i.e. nu cer, în mod normal, să se facă referință la o *expresie* anterioară, pentru a fi utilizate sau înțelese).

Tabela 5.4. Relații expresie-la-expresie (continuare)

Între expresiile unor lucrări diferite		
Tip de relație	Expresie referențială	Expresie autonomă
Sucesiune are ca succesiune pe → ← este succesiune a	Continuare	Continuare Lucrare continuatoare
Supliment are ca supliment pe → ← este supliment al	Index Concordanță Ghid al instructorului Glosă Supliment Anexă	Supliment Anexă
Complement are drept complement pe → ← este complement al	Cadență Libret Coregrafie Terminare (pentru o lucrare neterminată)	Muzică însoțitoare Aranjament muzical pentru un text Pandant
Rezumare are ca rezumat pe → ← este rezumat al		Rezumat

Adaptare are ca adaptare pe → ← este adaptare a		Adaptare Parafrază Transpunere liberă Variațiuni (muzică)
Transformare are ca transformare pe → ← este transformare a		Dramatizare Rescriere în formă de roman Scenariu
Imitație are ca imitație pe → ← este imitație a		Parodie Imitație

Exemple:

- **w1** *A Christmas carol* de Charles Dickens
 - **e1** textul original englezesc al autorului
are ca traducere pe →
← este traducere a
 - **e2** o traducere în tamilă de V.A. Venkatachari
- **w1** *Four small dances* de Bela Bartok
 - **e1** partitura originală pentru orchestră a autorului
are ca aranjament pe →
← este aranjament al
 - **e2** un aranjament pentru orchestră mică de coarde de G. Darvas

Când implică *expresii* ale unor *lucrări diferite* (Tabela 5.4), relațiile *expresie-la-expresie* includ aceleași tipuri de *relații* care operează și la nivelul *lucrare-la-lucrare*. Dintre tipurile diferite, relațiile succesiune, supliment și complement sunt cele cel mai adesea stabilite la nivel de *expresie*. De pildă, o notă dintr-o înregistrare bibliografică referitoare la un supliment, s-ar putea referi la ediția specifică (i.e. *expresia*) unei *lucrări* precedente pe care o suplimentează. Este important să se țină seama de faptul că lucrările reprezentate de expresii pot fi referențiale sau autonome; estimări ale utilității relațiilor *expresie-la-expresie* se vor baza pe faptul că *lucrarea* reprezentată este referențială sau autonomă.

Pentru rezumate, adaptări, transformări și imitații este, poate, mai puțin obișnuit să se stabilească o relație cu o *expresie* anume a unei *lucrări* anterioare. Totuși, ar putea fi folositor să se stabilească o relație la acel nivel, dacă informația este la îndemână, e.g. „Adaptare de John Barton, bazată pe ediția lui William Caxton din 1485”.

5.3.2.1 Relații întreg/parte, la nivel de expresie

Relații întreg/parte la nivel de *expresie* (Tabela 5.5) sunt adesea de același tip general ca și cele de la nivel de *lucrare*. Totuși, categoriile specifice de părți recunoscute drept componente ale *expresiei* vor diferi într-o anumită măsură de cele recunoscute drept componente ale *lucrării*. De pildă, un cuprins, o bibliografie sau un index vor fi considerate ca părți ale *expresiei*, deoarece fac, în mod normal, referință la particularități ale *expresiei*.

Tabela 5.5. Relații expresie-la-expresie de tip întreg/parte

Tip de relație	Parte dependentă	Parte independentă
Întreg/parte are ca parte pe → ← este parte a	Cuprins etc. Volum/număr de serial Ilustrație pentru un text Sonorul unui film Amendament	Monografie într-o serie Articol de revistă Parte intelectuală a unei lucrări multiparte

5.3.3. Relații expresie-la-lucrare

Tabela 5.6 prezintă categoriile de relații care se pot stabili între o *expresie* a unei *lucrări* și o *lucrare* diferită.

Relațiile sunt de aceeași tipuri generale ca și în cazul relațiilor lucrare-la-lucrare; vor exista relații de tip succesori, supliment și complement, așa cum vor exista sumarizare, adaptare, transformare și imitație. Totuși, în fiecare caz, nivelul mai specific al *expresiei* este pus în relație cu nivelul mai general al *lucrării*. Stabilirea relației dintre nivelul *expresiei* la nivelul *lucrării* este destul de uzuală, cel mai adesea deoarece o relație specifică expresie-la-expresie nu poate fi determinată cu ușurință. De pildă, poate fi dificil de a determina textul anume (i.e. *expresia*) care a fost folosită ca bază a unei dramatizări sau scenariu. În asemenea cazuri, relația este adesea exprimată simplu sub forma unei note sau complementare ce se referă doar la *lucrarea* implicată și nu la *expresia* particulară a acelei *lucrări*.

Ca și în cazul relațiilor lucrare-la-lucrare, natura *lucrării* pe care o reprezintă *expresia* va determina importanța evidențierii în înregistrarea bibliografică a relației expresie-la-lucrare. Dacă *lucrarea* reprezentată de *expresie* este referențială, atunci va fi mai important să se evidențieze relația sa cu cealaltă *lucrare*; dacă *lucrarea* este autonomă, evidențierea relației este mai puțin vitală.

Tabelul 5.6 Relațiile expresie-la-lucrare

Tip de relație	Lucrare referențială	Lucrare autonomă
Sucesiune are ca urmare pe → ← este urmare a	Continuare	Continuare Lucrare în continuare
Supliment are ca supliment pe → ← este supliment al	Index Concordanță Ghidul profesorului Glosă Supliment Anexă	Supliment Anexă

Complement are drept complement pe → ← este complement al	Cadență Libret Coregrafie Sfârșit pentru o lucrare neterminată	Muzică ocazională Ilustrație muzicală pentru un text Pendant
Sumarizare are ca sumar pe → ← este sumar al		Compendiu Abstract
Adaptare are ca adaptare pe → ← este adaptare a		Adaptare Parafrază Traducere liberă Variațiuni (muzică)
Transformare are ca transformare pe → ← este transformare a		Dramatizare Romanțare Scenariu
Imitație are ca imitație pe → ← este imitație a		Parodie Imitație

5.3.4. Relații manifestare-la-manifestare

Tabela 5.7 prezintă relațiile manifestare-la-manifestare

Tabelul 5.7 Relațiile manifestare-la-manifestare

Tip de relație	Manifestare
Reproducere are ca reproducere pe → ← este reproducere a	Reproducere Microreproducere Macroreproducere Retipărire Retipărire foto-offset Facsimil Sit-oglindă
Alternativă are ca alternativă pe → ← este alternativă pentru	Format alternativ Ediție simultană

Relațiile manifestare-la-manifestare implică în mod normal *manifestări* ale aceleiași *expresii*.

Relația 'reproducere' poate implica grade diferite de fidelitate cu *manifestarea* anterioară. Se includ în această categorie diverse categorii de reproducere. Deși în realitate o reproducere microfilmată este — în mod normal — obținută după un anumit exemplar (i.e. *exemplar*) al *manifestării* originale, se obișnuiește a se vedea relația ca fiind între *manifestarea* microformat și *manifestarea* tipăritură reprezentată de exemplarul care a servit de fapt ca bază pentru microformat. În acest fel de reproducere, important este faptul că același conținut intelectual sau artistic este

reprezentat în *manifestarea* rezultată; nu se urmărește replicarea machetării și a prezentării grafice a manifestării-sursă. Retipărirea reprezintă o altă situație în care intenția primară este republicarea conținutului intelectual sau artistic; în cazul retipăririlor se poate presupune că procesul de retipărire va produce o *manifestare* care prezintă multe dintre caracteristicile fizice ale originalului, deși nu acesta este principalul obiectiv. În cazul facsimilelor, intenția precisă este de a prezerva nu doar conținutul, ci și aspectul grafic al *manifestării-sursă*.

Exemplu:

- **w1** *A treatise of indulgences* de Clement Rayner
 - **e1** textul original al autorului
 - **m1** cartea publicată de către John Heigham în 1623
are ca reproducere pe →
← este reproducere a
 - **m2** retipărire facsimilată publicată de către Scolar Press în 1973

Relația 'alternativă' implică manifestări care servesc efectiv ca alternative una alteia. Relația alternativă se obține, de pildă, când o publicație, audioînregistrare, videoînregistrare etc. este publicată în mai multe formate, sau când ea este publicată simultan de către edituri diferite, în țări diferite.

Exemplu:

- **w1** *The road to Ensenada* de Lyle Lovett
 - **e1** interpretarea autorului, înregistrată pentru album
 - **m1** înregistrarea publicată în 1996 de către MCA Records pe casetă
are ca alternativă pe →
← este alternativă la
 - **m2** înregistrarea publicată în 1996 de către MCA Records pe disc compact

5.3.4.1 Relații întreg/parte la nivel de *manifestare*

Tabela 5.8 prezintă relațiile întreg/parte, la nivel de *manifestare*.

Tabelul 5.2 Relațiile întreg/parte manifestare-la-manifestare

Tip de relație	Manifestare
Întreg/parte are ca parte pe → ← este parte a	Volum al unei manifestări multivolum Coloana sonoră a unui film, pe un suport separat Coloana sonoră a unui film, încorporată în film

Conținutul fizic reprezentat de *manifestare* poate fi divizat cam în același fel în care poate fi divizat conținutul intelectual, în cazul unei *lucrări* sau a unei *expresii*. La nivelul *manifestării*, o componentă poate fi o unitate fizică separată a *manifestării*. Volumul 2 al unei ediții în trei volume din *Război și pace* ar fi o componentă a *manifestării*. Similar, o broșură cu instrucțiuni ce acompaniază un CD-ROM ar fi o componentă a *manifestării*. O componentă a unei *manifestări* poate fi și o parte integrantă a *manifestării*, care este fizic inseparabilă de întreg, ca de pildă coloana sonoră a unui film, care este încorporată în film.

Exemplu:

- **w1** *Minnesota politics and government*
 - **e1** resursa educativă multimedia
 - **m1** kit publicat în 1976 de către Minnesota Historical Society
 - **w1.1** *People serving people*, de Judy A. Poseley
 - **e1.1** textul autorului pentru broșură
 - **m1.1** broșura de 30 de pagini inclusă în kit
 - **w1.2** *Voices of Minnesota politicians*
 - **e1.2** extrase din cuvântările înregistrate ale politicianilor
 - **m1.2** the audio-discul inclus în kit

Este important să ne reamintim că *manifestarea*, din moment ce reprezintă conținutul intelectual așa cum este exprimat într-o formă fizică, este totuși o abstracțiune. Prin urmare, părțile și relațiile articulate la acest nivel reprezintă generalizări care sunt adevărate pentru toate instanțele *manifestării* care au fost produse, și nu reprezintă părți ale unui anume *exemplar* deținut de o instituție, care ar fi componente la nivel de *exemplar*.

5.3.5 Relații manifestare-la exemplar

Tabela 5.9 prezintă relații manifestare-la-exemplar.

O relație manifestare-la-exemplar indică faptul că o *manifestare* dată este rezultatul reproducerii unui anume *exemplar*. Relația 'reproducere' va fi evidențiată la acest nivel atunci când este folositor să se indice *exemplarul* particular folosit, în contrast cu evidențierea relației la un nivel mai general manifestare-la-manifestare.

Tabelul 5.9 Relațiile manifestare-la-exemplar

Tip de relație	Manifestare
Reproducere are ca reproducere pe → ← este reproducere a	Reproducere Microreproducere Macroreproducere Retipărire Retipărire foto-offset Facsimil

Exemplu:

- **w1** *Vraie description des Gaules....* de Jean Jolivet
 - **e1** harta originală manuscrisă a cartografului
 - **m1** harta editată în 1570
 - **i1** exemplar al Département des Cartes et plans de la Bibliothèque nationale din Paris
 - are ca reproducere pe →
 - ← este reproducere a
 - **m2** reproducere facsimilată publicată în 1974 de către Hier et demain

5.3.6 Relații exemplar-la-exemplar

Tabela 5.10 prezintă două tipuri de relații exemplar la exemplar.

Tabelul 5.10 Relațiile exemplar-la-exemplar

Tip de relație	Exemplar
Reconfigurare are ca reconfigurare pe → ← este reconfigurare a	Legat împreună cu Despărțită în Extrasă din
Reproducere are ca reproducere pe → ← este reproducere a	Reproducere Microreproducere Macroreproducere Facsimil

Relația 'reproducere' exprimă faptul că un *exemplar* particular a fost derivat într-un anume fel dintr-un alt *exemplar*. Ca și în cazul *manifestării*, pot exista diverse nivele de fidelitate a reproducerii față de *exemplarul* original. Totuși, spre deosebire de replicarea *manifestărilor* — care în unele cazuri vor duce la schimbarea tipului de suport — replicarea unui *exemplar* rezultă într-un alt *exemplar* cu aceleași caracteristici fizice ca și originalul.

Relația 'reconfigurare' este una în care unul sau mai multe *exemplare* sunt astfel transformate încât rezultă unul sau mai multe noi *exemplare*. Cel mai adesea, un *exemplar* al unei *manifestări* este legat cu un *exemplar* al unei alte *manifestări*, pentru a produce un nou *exemplar*. Pentru monografii, aceasta este situația tipică de „legat cu”. Pentru seriale, reconfigurarea apare atunci când mai multe *exemplare* nelegate, reprezentând numere diferite sunt legate împreună, pentru a forma un nou *exemplar*. Mai rar, un singur *exemplar* fizic poate fi separat și relegat ca două *exemplare* distincte.

Exemplu:

- **i1** un exemplar al *Canada--physical, economic, and social* de Adam Lillie, publicată în 1855 de către MacLear & Company
este legat împreună cu →
← este legat împreună cu
- **i2** un exemplar al *Canada and her resources* de Alexander Morris, publicată în 1855 de către John Lovell

5.3.6.1 Relații întreg/parte la nivel de exemplar

Tabela 5.11 prezintă relațiile întreg/parte, la nivel de *exemplar*.

Tabelul 5.11 Relațiile întreg/parte exemplar-la-exemplar

Tip de relație	Exemplar
Întreg/parte are parte → ← este parte din	Componentă fizică a unui exemplar Legătura unui exemplar

Părțile unui *exemplar* pot fi componente separate sau integrante. O componentă distinctă este o piesă fizică separabilă, ce constituie o parte a întregului *exemplar*. De pildă exemplarul 1 al unei anume *manifestări* poate consta din două volume separate; fiecare dintre aceste volume poate participa într-o relație întreg/parte cu exemplarul ca întreg.

O parte integrantă a unui *exemplar* este una care — în mod normal — considerată a fi fizic inseparabilă de *exemplar*. Legătura unei cărți, de pildă, ar fi considerată o parte integrantă. La fel plicul unui disc sau carcasa unui CD-ROM care, deși în realitate este o piesă fizică distinctă, nu ar fi considerată — în mod normal — o parte separată.